

ВІДГУК

на дисертацію Петренко Н. Б. на тему:

«Вплив занять з елементами танцювальних вправ на когнітивні функції дітей 4–6 років з відхиленнями мовлення», що подана на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.02 – Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення.

Кандидатська дисертація Петренко Н. Б., безперечно, є актуальним науковим дослідженням у вдосконаленні теорії і практики виховання та розвитку дітей дошкільного віку, зокрема їх фізичного та психічного розвитку. Актуальність зазначеного дослідження зумовлена стратегічними змінами і пріоритетними напрямками державної політики в галузі дошкільної освіти, що реалізуються в її оздоровчій спрямованості; оновленні змісту та методичних основ освітнього процесу; необхідністю покращення стану здоров'я дітей дошкільного віку, що забезпечується варіативністю застосування комплексу різноманітних засобів. Актуальність обґрунтована автором та підтверджується статистичними даними, згідно з якими число дітей з хронічними захворюваннями, з відповідними відхиленнями психічного та фізичного розвитку, на жаль, зростає.

Реалії сьогодення висвітлюють значні протиріччя на просвітницькій ниві, адже ті виховні системи впливу, що склалися у нашій країні, методи і засоби розвитку особистості часто виявляються неспроможними вирішувати сучасні завдання, що стоять перед системою освіти. В першу чергу, потребує удосконалення система цілісного впливу на розвиток особистості, що має враховувати взаємозв'язок між фізичним, психічним (інтелектуально-емоційним), моральним та соціальним розвитком особистості та станом її здоров'я.

Науково обґрунтовані твердження про тісний взаємозв'язок між фізичним і психічним розвитком є аксіомою. Встановлено, що фізичний стан особистості залежить від функціонування нервово-психічної та імунної систем, а фізичне

нездоров'я супроводжується психічними відхиленнями, травмами і комплексами. У той же час, проблеми погіршення фізичного та психічного здоров'я дітей дошкільного віку обумовлюють нагальну потребу у превентивних заходах в організації освітнього процесу. Впровадження оздоровчої парадигми в систему освіти, передбачає інтеграцію знань, усвідомлення та ціннісне ставлення педагогічних працівників до проблеми формування всіх видів здоров'я дітей дошкільного віку та їх готовність до її комплексної реалізації у власній професійній діяльності.

Цілком очевидно, що ефективність впровадження в освітній процес закладів дошкільної освіти різноманітних інноваційних засобів оздоровчо-профілактичної, корекційної роботи, застосування засобів спеціальної фізкультури залежить від фаховості педагогічних працівників, їх переконаності у пріоритетності зазначеного виду діяльності та доцільності застосування механізмів забезпечення повноцінного фізичного та психічного розвитку.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури та спорту та темою 3.9 «Вдосконалення наукових засад спорту для всіх, фітнесу і рекреації» (номер державної реєстрації 0111U001735), плану наукової роботи НУФВСУ на 2016–2020 роки згідно з темою кафедри здоров'я, фітнесу та рекреації «Теоретико-методологічні засади оздоровчо-рекреаційної рухової активності різних груп населення» (номер держреєстрації 0116U001630). Роль автора полягає в обґрунтуванні і розробці навчальної програми танцювально-коригувальної спрямованості для дітей 4–6 років – спеціально розроблених занять з елементами танцювальних вправ, арт-терапії, логоритміки, спрямованих на коригування мовленнєвих відхилень, поліпшення психофізичного стану, а також на розвиток когнітивних функцій.

Зміст дисертаційного дослідження повністю відповідає паспорту спеціальності, за якою подано роботу до захисту, та профілю спеціалізованої вченої ради.

Основні наукові положення, висновки і отримані результати дисертаційного дослідження є змістовними та достатньо обґрунтованими, що

підтверджується використанням здобувачкою значної кількості науково-теоретичних джерел як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, широкого спектру методів наукового дослідження, на основі яких автором доведена доцільність дослідження. Достовірність отриманих результатів проведеного дослідження забезпечується застосуванням різноманітних діагностичних методик.

Петренко Н. Б. визначено понятійний апарат з метою, завданнями, об'єктом, предметом та методами дослідження, у відповідності з яким вибудовується логіка структурування змісту дисертаційного дослідження. Сформульовані автором у вступі мета та завдання дослідження, мають необхідний зв'язок з висновками.

Положення наукової новизни представленого дисертаційного дослідження, є підтвердженням того, що дисертація належить до категорії наукових робіт, які вирізняються новизною та оригінальним авторським підходом до вирішення зазначеної проблеми.

Позитивної оцінки заслуговує оформлення результатів дослідження. Дисертаційна робота проілюстрована таблицями та рисунками, що виконані на достатньо професійному рівні і забезпечують чіткість викладу матеріалу дослідження, зручність здійснення порівняльного аналізу експериментальних даних, виокремлення основних показників і узагальнення результатів дослідження.

Дисертація складається з анотації, вступу, переліку умовних позначень, шести розділів, висновків, списку використаних джерел, 9 додатків. Загальний обсяг роботи становить 293 сторінки. Матеріали експериментальної роботи проілюстровано 8 рисунками та 33 таблицями. У списку використаних джерел 274 найменувань, з них 43 іноземних авторів.

Слід зазначити, що публікації Петренко Н. Б. досить повно і адекватно розкривають основні результати дослідження, їх кількість складає 12 публікацій, із них: 4 публікації опубліковано у фахових виданнях України, з яких 3 включено до міжнародних наукометричних баз, 2 публікації у науковому виданні іншої держави, яке увійшло до міжнародної наукометричної бази; 3 публікації апробаційного характеру; 3 публікації, що додатково відображають

наукові результати дисертації.

У першому розділі дисертації «Рухова активність як фактор когнітивного розвитку і коригування відхилень мовлення дітей дошкільного віку» розкриваються теоретичні основи проблеми, що вивчається. Дисертанткою доведено, що питання раціональної побудови системи фізичного виховання з дітьми, які мають функціональні відхилення у мовленнєвій діяльності, недостатню досліджені. На основі здійсненого аналізу результатів наукових пошуків низки дослідників автор стверджується у думці, що для забезпечення повноцінного розумового і фізичного розвитку таких дітей, необхідною є рання корекція логопедичних порушень, у тому числі засобами фізичної культури, яку можна реалізувати за допомогою спеціально створеної системи занять з використанням елементів танцювальних вправ, логоритміки та арт-терапії. Базуючись на висновках, що досліджень щодо інтегрованого впливу на розвиток когнітивних процесів і мовлення дітей засобами танцювальних вправ помітно бракує, автором обґрунтовується актуальність виокремлення оптимальних методичних підходів для забезпечення часткового чи повного усунення відхилень мовлення.

Петренко Н. Б. у дисертаційному дослідженні розглянуті механізми формування мовлення, розкриті особливості функціонування та розвитку пізнавальних процесів у дітей дошкільного віку, охарактеризовано сутність різноманітних інноваційних технологій та обґрунтована доцільність їх використання як засобу впливу на фізичний та психічний розвиток дошкільників.

Серед позитивних здобутків роботи є оптимальний вибір методів комплексної діагностики, що дозволили Петренко Н. Б. підтвердити достовірність отриманих експериментальних даних. Результати діагностики відображені в якісних і кількісних характеристиках, які були досить ґрунтовно проаналізовані.

У другому розділі «Методи та організація дослідження» повнота отриманих результатів дослідження забезпечена вибором діагностичного інструментарію, а саме вибором психолого-педагогічних методів для оцінки

психофізичного розвитку, розвитку когнітивних функцій та координаційних здібностей у дітей з відповідними порушеннями мовлення.

Доцільністю характеризується і вибір психолінгвістичних методів для оцінювання стану сформованості різних компонентів мовлення (граматичної сторони мовлення, вимови звуків, розвитку фонематичних процесів, лексичної сторони мовлення та формування складової структури слова).

У третьому розділі «Особливості психофізичного розвитку дітей 4-6 років з відхиленнями мовлення» на підставі аналізу експериментальних даних констатувального етапу експерименту здобувачкою було охарактеризовано стан сформованості структурних компонентів мовлення та психофізичного розвитку. Заслуговує на увагу здійснення порівняльної характеристики стану сформованості рухових якостей у дітей 4-6 років як з мовленнєвими відхиленнями так і здорових, що забезпечує достовірність результативності впливу створеної системи роботи на покращення стану мовленнєвої діяльності дітей. Психофізичний розвиток у дітей оцінювався за допомогою тестів, які забезпечили встановлення рівня розвитку координації рухів, швидкості та виразності виконання рухів, стану статичної та динамічної витривалості, сили та здатності одночасного виконання рухів.

Серед позитивних здобутків у роботі є обґрунтування дисертанткою доцільності використання інноваційних засобів та освітніх технологій у авторській системі танцювально-коригувальних занять (четвертий розділ «Корекція відхилень розвитку мовлення засобами танцювальних вправ»).

Ця своєрідна система занять характеризується логічністю і послідовністю етапів навчання. Автором використовується великий арсенал інноваційних засобів та технологій навчання: вправи з логоритміки, фітбол-гімнастика, танцювальна казкотерапія, ігрофітнес, рухова казкотерапія, креативна партерна гімнастика, ігро-танці, психофізичні тренінги та інші інноваційні знахідки.

Заслуговує на увагу структурна модель формування гармонійного розвитку дошкільнят, в якій чітко визначено завдання, педагогічні умови, засоби та організаційні форми роботи.

Високої оцінки заслуговує авторська навчальна програма танцювально-коригувальної спрямованості для дітей 4–6 років та запропонована система роботи, її новизна, оригінальність та емоційна насиченість добірки організаційних форм, засобів та методів виховного впливу.

Дисертаційна робота є завершеною працею. Аспіранткою отримані нові науково обґрунтовані результати.

При позитивному відгуці на зміст дисертаційної роботи та отримані результати проведеного експериментального дослідження, вважаємо за необхідне висловити наступні зауваження:

1. Вважаємо, що більш доцільно було у запропонованій авторській системі експериментальної роботи чітко виділити дві групи засобів: перша група - це засоби, які забезпечують психофізичний розвиток дитини і створюють передумови для покращення стану мовленнєвої діяльності дітей (танцювальні рухи, дихальні та мімічні вправи, фітбол-гімнастика тощо); друга група – це спеціальні вправи з логоритмики, що поєднує рухи, музику, слово, співи, читання віршів, звуковимову – їх спрямування на подолання основного мовленнєвого відхилення, регуляцію голосового тембру, дикції, артикуляції тощо.

2. На с. 87 Петренко Н. Б. зазначено, що інноваційні програми з фізичного виховання повинні включати заходи щодо покращення трьох компонентів здоров'я – психічного, фізичного і соціального, не виділяючи четвертий важливий компонент - духовне (моральне) здоров'я. Саме ця складова здоров'я набирає особливої актуальності, враховуючи вибір автором засобів, що використовуються на заняттях (казкотерапія, арт-терапія, музика, танці тощо).

3. З точки зору коректності використання педагогічної термінології у дисертаційній роботі є неточності. Так у визначених автором предметі та меті дослідження виокремлюється *«вплив занять на когнітивні функції та підвищення фізичних якостей»*, більш логічно було б визначити *«вплив занять на підвищення рівня розвитку когнітивних функцій та фізичних якостей»*. Тим більше, що у науковій новизні автором вірно і чітко визначено *«...для покращення когнітивного та психофізичного розвитку»*, на с.99 теж

зустрічаємо вірне формулювання: *«спрямованих на розвиток фізичних здібностей і когнітивних функцій»*, на с. 100 теж з посиланням на дослідження Пангелової Н. Є. зазначено про вплив рухової діяльності на : *«розвиток фізичних здібностей і когнітивних функцій дітей дошкільного віку»*.

3. Виходячи із визначення, що *«хореографія це мистецтво постановки танцю як послідовності кроків, рухів, фігур для створення найкращого сценічного ефекту»*, вважаємо недоцільним використання у роботі терміну *«хореографічне виховання»*.

4. Враховуючи назву параграфа 1.3. *«Місце фізичних вправ в розвитку когнітивних функцій у дітей з відхиленням мовлення»*, незрозумілим стає використання у цьому ж параграфі (с. 34 та с. 35) наступної термінології: *«когнітивне виховання»*.

5. Допускаються неточності у практичних рекомендаціях (с. 172), підлягає сумніву рекомендація автора щодо *«використання під час проведення занять з елементами танцювальних вправ принципів систематичності і послідовності, перспективності й тематичного планування з урахуванням віку і мовленнєвих порушень у дітей»*.

Принципинавчання це вихідні положення організації освітньої діяльності, вони є підґрунтям, загальним орієнтиром для визначення змісту, засобів, форм та методів навчання у створеній авторській системі занять.

6. У змісті дисертаційного дослідження автором вільно застосовується різні визначення: *«фізкультурно-оздоровчі заняття з елементами танцювальних вправ»*, *«танцювально-коригувальні заняття»*, *«танцювально-коригувальна технологія»*, в експериментальній частині мова йде про застосування *«танцювально-коригувальних хореографічних занять»*.

7. Викликає сумнів необхідність виокремлення параграфу 1.5 *«Значення ідеомоторики у формуванні рухових дій дітей дошкільного віку»*, зміст якого розкривається лише на трьох сторінках. Слід наголосити на недостатній наповнюваності параграфів першого теоретичного розділу (від 3 до 7 сторінок).

8. Враховуючи успішну реалізацію четвертого завдання дослідження, що визначене Петренко Н. Б., у змісті дисертаційної роботи, необхідно зауважити, про відсутність узагальнення положень щодо створення організаційно-методичних умов реалізації авторської програми у дисертаційних висновках.

Безумовно, зазначені зауваження та побажання мають дискусійний характер, торкаються окремих моментів дослідження, деякі можна розглядати як побажання, очевидно, що вони не знижують загальної позитивної оцінки представленої роботи, цінності й ґрунтовності дослідження.

Дисертаційна робота Н. Б. Петренко «Вплив занять з елементами танцювальних вправ на когнітивні функції дітей 4–6 років з відхиленнями мовлення» є завершеною науково-дослідною роботою, за своїм змістом і якістю відповідає вимогам визначених у пунктах 9, 11, 12 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами) та нормативних актів Міністерства освіти і науки України, а її авторка заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.02 – Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення.

Офіційний опонент:

головний спеціаліст відділу інформаційно-аналітичної роботи,
департаменту вищої освіти МОН України;
кандидат педагогічних наук, професор кафедри
методик та технологій дошкільної освіти,
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова

О. Л. Богініч

